

SZUROMI Szabolcs Anzelm O.Praem.

A csoda az egyházi szenttéavatási eljárás kikristályosodásának tükrében*

„Iam saeculo secundo cultu publico venerabatur Ecclesia martyres vindicatos seu quos vere martyres fuisse inquisitione et investigatione praemissa, interveniente alicubi etiam Metropolitanae auctoritate recognoscebat Episcopus. (...) Nomine martyrum dein ecclesiae singulae inter se communicare consueverunt et ita martyrum cultus, consentiente saltem implicite Romano Pontifice, extendebatur et quandoque etiam universalis evadebat (...).”¹ Ezzel vezeti be a boldoggá- és szenttéavatási esetek eljárásának történeti háttérét Matthaeus CONTE A CORONATA, klasszikus művében. Amikor tehát rövid áttekintést adunk a boldoggá- és szenttéavatási eljárások során bizonyítandó, a szentség hírében elhunyt közbenjárása folytán bekövetkezett csoda szerepéről és bizonyításáról, nem tekinthetünk el a csoda meghatározásától és magának az eljárásnak a 2. századtól kezdve történő folyamatos fejlődésétől, valamint az azt meghatározó jogszokások, majd kánoni normák áttekintésétől.²

I. A CSODA MEGHATÁROZÁSA A TEOLÓGIAI FORRÁSOKBAN

Aquinói Szt. Tamás (†1274) meghatározása szerint a csoda nem a természet rendjével ellentétes cselekményt vagy megnyilvánulást jelent, hanem a természet rendjén túli – azt felülmúló – tettet.³ A kérdésre természetesen már a 13. századot megelőzően is a legjelentősebb korai és középkori egyházi szerzők reflektáltak, beleértve Szt. Ágostont (†430), Nagy Szt. Gergelyt (†604), Clairvaux-i Szt. Bernátot (†1153), Petrus Lombardus-t (†1160), Nagy Szt. Albertet (†1280) és Szt. Bonaventúrát (†1274).⁴ Szt. Ágoston elsődlegesen Tóbiás könyvét és a Jelenések könyvét elemezve megállapítja a *De civitate Dei* című művében, hogy a csoda egy olyan kapcsolatteremtés Isten és az ember között, amely a hit által valósul meg, és ennek a révén, mint eszköz, képessé válik a személy a teremtett

* Elhangzott a *Csoda és tudomány a Pátriárkák korától napjainkig* című konferencián (Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, Budapest, 2015. november 23). Készült a *Collegio S. Norberto*-ban (Róma), a *Biblioteca Apostolica Vaticana*-ban (Vatikán) és a *Nemzetközi Kánonjogtörténeti Kutatóközpontban* (Budapest). A kutatást az OTKA K 106300 és a KAP-3.6-14/003 program támogatta.

¹ CONTE A CORONATA, M., *Institutiones iuris canonici ad usum utriusque cleri et scholarum*, III: *De Processibus*, Taurini-Romae 1956.⁴ 518.

² Vö. WERNZ, F.X., *Ius decretalium ad usum praelectionum in scholis textus canonici sive iuris decretalium*, Prati 1915.³ III. 362-372.

³ SANCTI THOMAE AQUINATIS, *Summa Theologica*, I. Taurini-Romae 1940. 669: I q. 105 art. 6.

⁴ MICHEL, A., *Miracle*, in VACANT, A. – MANGENOT, E. – AMANN, É. (ed.), *Dictionnaire de théologie catholique*, X. Paris 1928. 1798-1859.

természet rendjéhez képes többletet véghez vinni, amelyet csodának nevezünk.⁵ Nagy Szt. Gergely szintén az Istennel való különleges együttműködés megnyilvánulásaként írja le a csodás cselekedetet.⁶ Az említett középkori szerzők alapvetően függenek a két egyházatya írásaitól.⁷ Aquinói Szt. Tamás *De potentia* című művében a szentek által véghezvitt csodák kapcsán megállapítja, hogy azok a szent közbenjárására, az Istennel történő kiemelkedő együttműködés révén megvalósuló, tényekkel bizonyítható és alátámasztható tettek, változások, jelenségek.⁸ Megjegyzendő, hogy más tartalmi meghatározás alá esnek az ún. kisebb csodák (*minora miracula*), amelyek valójában a hitét gyakorló ember számára bekövetkező jelek (*signum*). Ez utóbbi esetekben nem az eseménynek a természet rendjét fölülmúló volta jelenti a csodát, hanem a hívő megnyilvánulás és az ahhoz kapcsolódó egyedi következmény.⁹

II. A KORAI SZÁZADOK

A keresztényüldözések befejeződésével a mártírhalál mellett a hit hősie megvallásának és az aszkézis gyakorlóinak tisztelete került előtérbe. Az első nem vértanúhalált szenvedett személy, akinek kultusza Európában elterjedt Tours-i Szent Márton püspök volt.¹⁰ A 4-5. századra a „szentség” fogalma már az Egyház tanítása melletti kitartást, az aszketikus életet és az istenközeli imádságot jelentette (ennek nyomán kezdték el magát a szerzetesi életet a szentségre vezető útnak, a szerzeteseket pedig, mint Isten közelében élőket, szent életet élökként értelmezni). A 2. századtól kezdve több szerző is gyakran beszámol a szentek kultuszáról, mint Antiochiai Szt. Ignác, Szt. Cypriánusz, Taumaturgosz Szt. Gergely, Nazianzosi Szt. Gergely, Szent Ambrus, stb. A szentek tiszteletét elsődlegesen a személy élete, azaz a krisztusi tanítás hűséges követéséről való hír indítja el (*fama sanctitatis*). Az ennek nyomán kialakuló tisztelet, illetve az elhunyt közbenjárására megnyilvánuló csodák következtében megkeresik a szent földi maradványait (*inventio*), kiemelik a tetemet (*elevatio*), átviszik az „egyház” – a 6. századtól egyházmegye – egyik jelentősebb

⁵ ST. AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, X. XII; X. XVII: *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, ed. MIGNE, I-P. I-CCXXI, Lutetiae Parisiorum 1844-1864 (továbbiakban PL) XLI. 292, 297.

⁶ PL LXXVI. 1251.

⁷ Részletesen vö. MICHEL, A., *Miracle*, 1834-1835. HÖDL, L., *Die Sentenzen des Petrus Lombardus in der Diskussion seiner Schule*, in EVANS, G.R. (ed.), *Medieval Commentaries on the Sentences of Peter Lombard*, I. Leiden-Boston-Köln 2002. 25-40.

⁸ Vö. MICHEL, A., *Miracle*, 1834.

⁹ MICHEL, A., *Miracle*, 1857-1858.

¹⁰ Vö. VAN DEN BOSCH, J., *Capa, basilica, monasterium et le culte de Saint Martin de Tours*, Nijmegen 1959. Életéről újabban pl. BARNES, T.D., *The Military Career of Martin of Tours*, in *Analecta Bollandiana* 114 (1996) 25-32.

templomába (általában a székesegyházba), ahol a hívek zavartalanul imádkozhatnak közbenjárásáért (*translatio*), majd a végső nyughelyére helyezik (*depositio*).¹¹

Az első négy évszázad mártírjainak aktái, ill. szenvedéstörténeteinek elbeszélései mindig nagy hangsúlyt helyeznek az egyes szentekhez kötődő – elsődlegesen mártírhalála körülményei közé tartozó – csodák leírására.¹² Kiemelkedő példa erre Szt. Polikárp vértanúsága (155/156), amikor a máglyán a tűz nem égeti meg a testét, sőt, amikor kivégzői átszúrják, a kiömlő vér eloltja a tüzet.¹³ A vértanúságot övező csodás esetről számol be Fructuosus püspök és két diakónustársa – Augurus és Eulogus – aktája, akiket Tarragonában végeztek ki, 259-ben. A leírás szerint, a máglyahalálra ítélt három keresztény, mindenki szeme láttára, megkoszorúzva – a vértanúság jelképe – emelkedett fel a Mennybe.¹⁴ Apphianosz – akinek kivégzése 306 körül történhetett¹⁵ - palesztinai vértanú aktája arról számol be, hogy a kínzások után Caesarea-ban, láncokkal összekötve a tengerbe vetették, akkor megrendült a föld és a tenger kivetette a szent holttestét a város kapui elé.¹⁶ A mártírhalált követő csodákra korai példa Szt. Alexander, aki a 178-ban bekövetkezett lyoni keresztényüldözés áldozata lett, és akinek megőrzött sarúja – mint ereklye – több csodás gyógyulást eredményezett közvetlenül a vértanúságát követően.¹⁷ Azonban ide sorolható, mind Szt. Dénes, mind Szt. Ména vértanúsága is. Párizs püspökét, Szt. Dénest a Decius-féle keresztényüldözés idején, 250 után fejezték le, és kivégzését követően, fejét kezében magával víve, a legenda szerint, a mai Mars-mezőtől tíz kilométeres utat tett meg, prédikálva, elérkezve arra a helyre, ahol később eltemették, majd felépítették a róla elnevezett templomot.¹⁸ A másik említett mártír, Szt. Ména, aki valószínűleg 309-ben szenvedett vértanúhalált Egyiptomban és vált a kopt keresztények legjobban tisztelt szentjévé. A hagyomány szerint, a keresztény hitet valló római katona, lefejezése után teve hátán, fejét magával víve vándorolt tovább Alexandria felé és a várostól húsz kilométerre készítette el sírhelyét, forrást fakasztva gondoskodva tevéiről.¹⁹ Temetkezési helyére épült az arab megszállást követően lerombolt, és jóval később, 1959-ben Szt. VI. Kyrillosz kopt pápa

¹¹ *New Catholic Encyclopedia*, III. 55-59.

¹² Vö. pl. VANYÓ L., *Vértanúakták és szenvedéstörténetek* (Ókeresztény Írók VII), Budapest 1984.

¹³ VANYÓ L., *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, 51.

¹⁴ VANYÓ L., *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, 161.

¹⁵ VANYÓ L., *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, 414.

¹⁶ VANYÓ L., *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, 305, 309.

¹⁷ VANYÓ L., *Vértanúakták és szenvedéstörténetek*, 73.

¹⁸ DUCHET-SUCHAUX, G. – PASTOUREAU, M., *La Bible et les saints, Guide iconographique*, Flammarion 1990. 109.

¹⁹ *The Great Saint Mena, The Miraculous. The Most Famous Egyptian Martyr*, Maryut 2003. 89-96.

(1959-1971) által újra alapított kopt kolostor.²⁰ Fontos megjegyeznünk, hogy a mártírok tisztelete és szentként történő elismerése, hitükért adott életükre épült, az egyes aktákban, elbeszélésekben, legendákban, stb. megjelenő – a fentebbi példákkal alátámasztott – csodás elemek ettől függetlenül vizsgálандók, és említésük nem befolyásolja az egyes vértanúk történelmi személyének hitelességét. A csoda, mint az Istennek tetsző, példaadó életet élt személyek üdvösségének bizonyítéka, a keresztényüldözések klasszikus időszakának lezárulta után kap egyre hangsúlyosabb helyet, az olyan szenttéavatási eljárásokban, ill. a liturgikus tisztelet kialakulásában, amelyek nem vértanúhalált halt személyekkel kapcsolatosak.

III. A KÖZÉPKOR ÉS MODERN IDŐSZAK EGYHÁZFEGYELMI FEJLŐDÉSE 1917-IG

A Karoling reform ideje alatt egyre inkább megszigorodik a szenttéavatás menete, ami akkorra már csak a területileg illetékes megyéspüspök jóváhagyásával és jelenlétében folyhatott. 993-ban maga XV. János pápa (985-996) jár el zsinat összehívásával Ulrich augsburgi püspök szenttéavatási ügyében. Ez az esemény az első tanúja a szenttéavatási eljárás centralizációjának, amely majd a 11-12. századra intézményesül az Egyházban.²¹ A szenttéavatások központosítása a III. Sándor pápa (1159-1181)²² uralkodása alatt beállt fordulatnak köszönhető, aki 1170-ben úgy intézkedett, hogy senki sem jogosult szenttéavatási eljárást az Apostoli Szentszék tekintélye nélkül lefolytatni (X 3. 45. 1).²³ III. Ince pápa (1198-1216) Kunigunda császárné kanonizációjáról kiadott bullája 1200-ban már a pápai hatalom részeként tételezi a szenttéavatási jogot²⁴, amelyet az 1215. évi IV. Lateráni Zsinat 62. fejezete is megerősített, hiszen az a pápának tartja fenn az új ereklyék tiszteletének engedélyezését.²⁵

²⁰ *The Great Saint Mena*, 331.

²¹ Vö. SZUROMI SZ.A., *Egyházi intézménytörténet* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/5), Budapest 2003. 74.

²² A kánonjogtudomány fejlődésére gyakorolt hatásáról részletesen vö. DUGGAN, A.J., *Master of Decretals: A Reassessment of Alexander III's Contribution to Canon Law*, in CLARKE, P.D. – DUGGAN, A.J. (ed.), *Pope Alexander III (1159-81). The Art of Survival* (Church, Faith and Culture in the Medieval West), Farnham-Burlington 2012. 365-417.

²³ X 3. 45. 1: Audiimus, quod quidam inter uos *sint, qui*, diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione et ebrietate occisum quasi sanctum more infidelium uenerantur, quum uix pro talibus in ebrietatibus peremptis ecclesia permittat orare. Dicit enim Apostolus: „*quod* ebriosi *homines* regnum Dei non possidebunt.” Illud ergo *hominem* non praesumatis de cetero colere, quum, etiamsi per eum miracula *plurima* fierent, non liceret uobis ipsum pro sancto absque auctoritate Romanae ecclesiae *publice* uenerati. FRIEDBERG, AE. (ed.), *Corpus iuris canonici*, Lipsiae 1879-1881 (továbbiakban: FRIEDBERG), II. 650.

²⁴ *Bullarum diplomatum et privilegiorum Sanctorum Romanorum Pontificum collectio*, ed. GAUDE, F. I-XXIV+App., Augustae Taurinorum 1857-1867. III. 174-176.

²⁵ Cap. 62: Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt uenales et eas passim ostendunt, christianae religioni sit detractum saepius, ne detrahatur in posterum, praesenti decreto statuimus, ut antiquae reliquiae amodo extra capsam non ostendantur nec exponantur uenales. Inuentas autem de nouo nemo publice uenerari

A szenttéavatási eljárás fejlődésében döntő határpontot jelentett a *Decretales Gregorii IX* megjelenése, amelyet PEÑAFORTI SZENT RAYMUND²⁶, dominikánus szerzetes szerkesztett IX. Gergely pápa (1227-1247) felkérésére. Raymund felvette a gyűjtemény anyagába III. Sándor pápa *Aeterna et incommutabilis* kezdetű levelét²⁷, így a szenttéavatás rendje újra megerősítést nyert a pápai tekintéllyel, hiszen a gyűjteményt IX. Gergely pápa 1234. szeptember 5-én kiadott *Rex pacificus* kezdetű bullájával kihirdette és egyben megküldte az egyetemeknek is. Ennek következtében a 13. század végére letisztult a szenttéavatási per lefolyása.²⁸ Ennek legrészletesebb bemutatását HENRICUS DE SEGUSIO – más néven Hostiensis – (†1271) 1268 körül, tizenkét lépésben foglalta össze kommentárjában²⁹, amelynek modern kritikai bemutatása Jose Luis GUTIÉRREZ 2005-ben³⁰ és ERDŐ Péter 2008 és 2010 között publikált kutatásainak köszönhető.³¹ Hostiensis külön kihangsúlyozza, hogy a szenttéavatásra irányuló igényt többször szükséges a pápához eljuttatni, amely kérvényekben ki kell térni a szentség hírében elhunyt személy közbenjárására történő csodákra, és azok ismétlődő voltára. A per megindításához szükség volt az elhunyt hiteles és részletes élettörténetének (*vita*) összeállítására, amelynek ki kellett térnie lehetőleg minden, a szentség hírében elhunyt személy közbenjárására bekövetkezett csodára, amelyeknek „a természet rendjét meghaladóknak szükséges lennie”.³² Erről külön könyvet, a *Liber miraculum*-ot vettek fel. A szenttéavatást a területileg illetékes püspöknek kellett kezdeményeznie a Szentszéknél, amelyhez mellékelni kellett a szentség hírének megállapításáról tanúskodó *fama sanctitatis*-t. A pápa ezt követően háromtagú bizottságot jelölt ki egy püspök vezetésével, akik a

praesumat, nisi prius auctoritate Romani pontificis fuerint approbatae (...). *Conciliarum oecumenicorum decreta*, Bologna 1973.³ (továbbiakban: COD) 263.

²⁶ VALLS I TABERNER, F., *San Raimondo di Penyafort. Padre del Diritto Canonico*, Bologna 2000. 78-86.

²⁷ *Regesta Pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVIII*, ed. JAFFÉ, P. – WATTENBACH, G. (curaverunt LOEWENFELD, S. [JL] – KALTENBRUNNER, F. [JK] – EWALD, P. [JE]), I-II. Lipsiae 1885. JL 13546; vö. ERDŐ P., *A szenttéavatási eljárás a XIII. században – Árpád-házi Szent Erzsébet ügye a kor eljárásjogának összefüggésében*, in *Kanonjog* 10 (2008) 9-23, különösen 14.

²⁸ KRÖTZL, C., *Prokuratoren, Notaren und Dolmetscher: Zu Gestaltung und Ablauf der Zeugeneinvernahmen bei Spätmittelalterlichen Kanonisationsprozessen*, in *Hagiographica* 5 (1998) 119-140.

²⁹ HENRICUS DE SEGUSIO (CARD. HOSTIENSIS), *In tertium Decretalium librum commetaria*, Venetiis 1581. foll. 172r-173r: ad. X 3. 45. 1.

³⁰ GUTIÉRREZ, J.L., *Studi sulle cause di canonizzazione* (Pontificia Università della Santa Croce, Monografie Giuridiche 27), Milano 2005.

³¹ ERDŐ P., *A szenttéavatási eljárás a XIII. században. Árpád-házi Szent Erzsébet ügye a kor eljárásjogának összefüggésében*, in *Kanonjog* 10 (2008) 9-23. ERDŐ, P., *Il processo di canonizzazione di Santa Elisabetta d'Ungheria: un caso speciale nel contesto dello sviluppo generale della procedura*, in KOWAL, J. – LLOBELL, J. (a cura di), *"Iustitia et Iudicium" Studi di diritto matrimoniale e processuale canonico in onore di Antoni Stankiewicz* (Studi Giuridici LXXXIX), Città del Vaticano 2010. III. 1449-1475. ERDŐ, P., *Osservazioni sul processo di canonizzazione di Santa Elisabetta d'Ungheria*, in ERDŐ, P. – SZUROMI, SZ.A. (ed.), *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Medieval Canon Law. Esztergom, 3-8 August 2008* (Monumenta Iuris Canonici, C/14), Città del Vaticano 2010. 509-527.

³² Vö. GUTIÉRREZ, J.L., *Studi sulle cause di canonizzazione*, 95-97.

helyszínen voltak kötelesek meggyőződni a tényekről, beleértve a csodák hitelességéről és körülményeiről.³³ Erről a tájékozódásról írásos beszámolót készítettek, amelyet megküldtek a pápának, illetve a szenttéavatást kérelmezőknek. A vizsgálat lefolyásának pontos rögzítése 1230 utánra tehető, amikor összeállították azt a hivatalos kérdés sort, amelyet az adatok összegyűjtésénél használtak. A pápa az így megkapott jelentést két bíborosra bízta, akik az anyagot átnézték és arról neki hivatalos jelentést tettek (*relatio*). Ez után a pápa összehívta a bíborosi titkos konzisztóriumot, ahol a két kijelölt bíboros egyike ismertette álláspontjukat (*summarium*). A pápa újabb titkos konzisztórium keretében kikérte a bíborosi testület véleményét majd közölte döntését. A pápa által összehívott harmadik konzisztórium már nyilvános volt, ahol a pápa bejelentette a szenttéavatás tényét. A szenttéavatási eljárás a liturgikus cselekmények megtartásával zárult, melynek során közzétették az új szent tiszteletének hivatalos liturgikus szövegeit.

Megfigyelhető, hogy még a 13. században sem egységes a csodák megítélésének súlya a bizonyítási eljárás folyamán. Nem kétséges, hogy általánosságban igaz az állítás: a szentek közbenjárására csodák történnek, így azoknak alapvető szerepük van a szentségről való végső álláspont meghozatalában. Ahogy azonban André Vauchez a 13. század közepi ferences rendi gyakorlat tükrében aláhúzza azt a csodák számbavétele és bizonyítása mellett jelenlévő álláspontot, hogy a csodák pusztán csak megnyilvánulásai a szentségnek, de nem okozói.³⁴ Ennek a felfogásnak sajátos példája Aquinói Szt. Tamás szenttéavatási eljárása.³⁵

V. Sixtus pápa (1585-1590) 1587. január 22-én felállítja a *Congregatio Rituum*-ot és a szenttéavatási eljárás lefolytatását rábízta.³⁶ VIII. Orbán pápa (1623-1644) 1625-ben kiadott dekrétumaival, illetve 1634-ben brevéjével újra szabályozta a teljes szenttéavatási processzust.³⁷ Ennek előírásai – kiegészítve XIV. Benedek pápa (1740-1758) intézkedéseivel³⁸ – képezik a kodifikált kánonjogban érvényesülő fegyelmet, hangsúlyosan a csodák bizonyítási eljárása és szükséges számának rögzítése tekintetében.³⁹

³³ ERDŐ P., *A szenttéavatási eljárás a XIII. században*, 16-17.

³⁴ VAUCHEZ, A., *Il santo*, in LEGOFF, J. (ed.), *L'uomo medievale*, Roma-Bari 1987. 383. ERDŐ P., *A szenttéavatási eljárás a XIII. században*, 19.

³⁵ ERDŐ P., *A szenttéavatási eljárás a XIII. században*, 19.

³⁶ SIXTUS V., *Const. Immensa* (22 ian. 1587).

³⁷ GASPARRI, P. – SERÉDI, I. (ed.), *Codicis iuris canonici fontes*, I. Romae 1923. 402-406; vö. CONTE A CORONATA, M., *Institutiones iuris canonici ad usum utriusque cleri et scholarum*, III. 518.

³⁸ NAZ, R., *Causes de béatification e de canonization*, in NAZ, R. (ed.), *Dictionnaire de droit canonique*, III. Paris 1942. 10-37, különösen 10.

³⁹ CÁRCCEL ORTÍ, V., *Los procesos de beatificación y canonización de los mártires del siglo XX*, in *Revista Española de Derecho Canonico* 56 (1999) 123-176.

IV. A KODIFIKÁLT KÁNONI ELJÁRÁS ÉS A CSODÁK MEGÍTÉLÉSE

A felhalmozódott kánoni joganyag Szent X. Piusz pápa (1903-1914) által 1904. március 19-én elrendelt⁴⁰ kodifikációja eredményeként megszületett első *Codex iuris canonici*-t 1917. május 27-én XV. Benedek pápa (1914-1922) hirdette ki.⁴¹ A CIC (1917) a IV. könyv II. részében szabályozza Isten szolgálóinak a boldoggá- és szenttéavatási eljárását (vö. Cann. 1999-2141). Ezen belül a Can. 2050-ben és a Cann. 2116-2123-ban tárgyal a csodákról (*miracula*). A Can. 2050, utalva a Cann. 2019-2020-ra, a számos tanú – ami ebben az esetben legalább négy tanút jelent⁴² – által alátámasztott szentség hírének (*fama sanctitatis*), a vértanúság tényének, ill. a bekövetkezett csodáknak az alapos vizsgálatát írja elő. Megjegyzendő, hogy a vértanúság alapján történő eljáráshoz kifejezetten szemtanúkat (*testes de visu*) említ. A CIC (1917) Cann. 2116-2123 a vizsgált személyhez kötődő csodák egyenként történő analizisét és annak alapján való megítélését írja elő. Az eljárás első szakaszát (vö. *processus informativus*) az illetékes ordinárius – megyéspüspök, vagy vele egyenlő elbírálásba eső személy – indítja el, amelyben meg kell, hogy történjen minden lehetséges bizonyíték összegyűjtése, beleértve a csodákat, valamint azok részleteit és körülményeit.⁴³ Ennek lezárt eredményét szükséges teljes egészében – a hozzákapcsolódó minden dokumentációval együtt – felterjeszteni a *Sacra Congregatio Rituum*-részére, az eljárás második fázisának elvégzése céljából.⁴⁴ Az illetékes kongregáció még a CIC (1917) hatálya alatt megváltozott, amikor Boldog VI. Pál pápa (1963-1978) 1969. május 8-án kiadott apostoli konstitúciójával a szenttéavatási eljárásokat leválasztotta a nevezett dikasztériumról, és az újonnan felállított *Sacra Congregatio de Causis Sanctorum*-ra bízta.⁴⁵ Az Apostoli Szentszék eljárása a per érvényességének felülvizsgálatára terjed ki, amely mind az alaki, mint a tartalmi kritériumokat és tényeket magában foglalja. Ebben a szakaszban – főszabály szerint – elengedhetetlen a csodák vizsgálata. A mártírokra vonatkozó eljárás kivételével a CIC (1917) Can. 2116 § 1 nélkülözhetetlen tartja azon csodák áttekintését, amelyek az elhunyt személy saját cselekedetei vagy közbenjárása folytán életében, vagy halála után történtek. A szükséges csodák száma – a CIC (1917) Can. 2117 taxatív leírása alapján – a tanúk ismeretének eredetétől függ. Ha az eljárás első fázisában – vö.

⁴⁰ PIUS X, MP. *Arduum sane munus* (19 mart. 1904): ASS 26 (1904) 549.

⁴¹ Részletesen vö. SZUROMI SZ.A., *Kánonjogtudomány és kodifikáció* (Megjegyzések a latin egyházjog kodifikációjához), in *Iustum Aequum Salutare* IV/2 (2008) 83-92.

⁴² CIC (1917) Can. 2057.

⁴³ CIC (1917) Can. 2050 §§ 1-3.

⁴⁴ Részletesen vö. BÁNK J., *Kánoni jog*, II. Budapest 1963. 638-640, 642-645.

⁴⁵ PAULUS VI, Const. Ap. *Sacra Rituum Congregatio* (8 mai. 1969): AAS 61 (1969) 297-305; vö. DEL RE, N., *La Curia Romana. Lineamenti storico-giuridico*, Roma 1970.³ STICKLER, A., *Le riforme della Curia nella storia della Chiesa*, in BONNET, P.A. – GULLO, C. (ed.), *La Curia Romana nella Cost. Ap. «Pastor Bonus»* (Studi Giuridici XXI), Città del Vaticano 1990. 1-15.

processus informativus – és a második fázisában – vö. *processus apostolicus* – a fentebb jelzett megkívánt számban lévő szemtanúk részt tudnak venni, akkor kettő; ha a második fázisban csak közvetett (*ex auditu*) ismerettel rendelkeznek a tanúk, úgy három; ha pedig mindkét fázisban csak a hallomásból származó, közvetett tanúk kutathatók fel, úgy négy tanú szükséges, az okirati és egyéb hiteles feljegyzéseken túl. Ki kell azonban hangsúlyoznunk, hogy már a per első fázisában – a korábbi jogforrások előírásaira tekintettel – lehetőség van a római pápától való felmentés kérésre, amennyiben a *fama sanctitatis* fenn áll, de nincs, vagy nehezen bizonyítható a szoros értelemben vett csodák léte. Ez az elv követi XIV. Benedek pápa 1744. augusztus 29-én kelt *Inter conspicuos* kezdetű konstitúciójának rendelkezéseit⁴⁶, valamint a *Sacra Congregatio Rituum* korábbi belső előírásait.

A csodák alapos vizsgálatához és bizonyításához a *Sacra Congregatio de Causis Sanctorum* két szakértőt hallgat meg.⁴⁷ Amennyiben a csoda valamilyen betegségből történő felgyógyulásban nyilvánul meg, úgy a szakértő kifejezés orvos-szakértőt jelöl.⁴⁸ Az orvos-szakértő feladata, hogy tisztázza: teljes mértékű-e a gyógyulás; továbbá, hogy oka a természet rendjét meghaladó-e, vagy a természet rendje szerint is lehetséges.⁴⁹ A CIC (1917) Can. 2122 úgy rendelkezik, hogy ha a két szakértő egyetért a csoda tényleges alátámaszthatóságában, akkor a kongregáció további két szakértőt nevez ki a csodák sajátosságainak megfelelő területről, akiknek a körét – amennyiben szükségesnek ítéli – tovább bővítheti. Végül a kongregáció a csodákról – a tanúvallomások, a dokumentumok és a szakértők véleményének mérlegelése alapján – kialakított végleges álláspontját a római pápa elé terjeszti, aki a területen kompetens konzultorait és az adott ügyre összehívott bíborosokból felállított konzisztóriumot meghallgatva kihirdeti a boldoggá-, ill. szenttéavatásról szóló dekrétumot.⁵⁰

Az 1983. január 25-én kihirdetett új Egyházi Törvénykönyv már nem tér ki a szenttéavatási eljárás tárgyalására, amelyet Szent II. János Pál pápának ugyanezzel a dátummal kiadott *Divinus perfectionis Magister* kezdetű apostoli konstitúciója⁵¹ és a hozzákapcsolt végrehajtási rendelkezések önállóan szabályoznak.⁵² Az új jog kifejezetten utal

⁴⁶ Benedictus XIV, Const. *Inter conspicuos* (29 aug. 1744): OCHOA, X. (†) – ANDRÉS, D. *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*, VII. Romae 1994. 9679.

⁴⁷ CIC (1917) Can. 2118 §. 1.

⁴⁸ CIC (1917) Can. 2118 § 2.

⁴⁹ CIC (1917) Can. 2119 nn. 1-2.

⁵⁰ CIC (1917) Can. 2124 §§ 1-2.

⁵¹ IOHANNES PAULUS II, Const. Ap. *Divinus perfectionis Magister* (25 ian. 1983): AAS 75 (1983) 349-355.

⁵² SC CAUSS, Normae et decr. (7 feb. 1983): AAS 75 (1983) 396-404. A boldoggá- és szenttéavatási eljárás hatályos fegyelméhez részletesen vö. KUMINETZ G., *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae II/6), Budapest 2012. 202-255.

a püspökökre bízott első fázis keretében arra, hogy a szentség hírében elhunyt személyhez köthető egyes csodákat külön szükséges vizsgálni, elválasztva a vértanúság tényének a vizsgálatától (I.1.6). A kongregáció eljárása kapcsán a III.14 leszögezi, hogy azok kivizsgálása a szakértői gyűlésre tartozik, amely alatt csodálatos gyógyulás esetében, az ún. orvosi tanácsot kell érteni. A csodák értékeléséhez azonban mindenképpen szükséges az eseteket teológus bizottság által is részletesen elemezni, valamint mindkét jellegű vizsgálat eredményéről pontos jelentést készíteni a bíborosi konzisztórium számára. A *Congregatio de Causis Sanctorum* saját működési normája a régi joghoz hasonlóan kiemeli, hogy amennyiben tanúbizonyítás történik, úgy a tanúknak elsődlegesen szemtanúknak szükséges lenniük (17), akik mellett közvetett ismerettel, azaz hallomásból származó tudással rendelkező tanúkat is meg lehet hallgatni. A tanú jogi kategóriáját alkalmazza a dokumentum azokra az orvosokra is, akik azt – vagy azokat – a beteget/betegeket kezelték, akiknél a csodás gyógyulás bekövetkezett (21. b). A norma arra is kitér, hogy amennyiben a gyógyult még él, úgy az eljárás folyamán megvizsgálandó a gyógyulás tartós jellege (34. b). A *Congregatio de Causis Sanctorum* által 2007. május 17-én kiadott instrukció alapján⁵³, amely részletesen szabályozza az egyházmegyei vizsgálat fázisát, a II. titulus foglalkozik a szentség, a vértanúság és a csodás jelek hírével (Arts. 4-8). A csodák híre ennek tükrében tehát azt jelenti, hogy a krisztushívők között bizonyíthatóan elterjedt az a meggyőződés, hogy a szentség hírében elhunyt személy közbenjárására „Isten kegyelmeket és jótéteményeket adott egyesek számára.”⁵⁴ A meghatározás szövege egyértelműen függ Prospero Lambertini, a későbbi XIV. Benedek pápa, 1703-ban megjelent, *De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione* című művében olvasható leírástól.⁵⁵ Az instrukció 60. artikulusa az orvos szakértővel kapcsolatosan megállapítja, hogy a csodás gyógyulások kivizsgálása során kinevezésük elengedhetetlen (§. 1). Természetesen más jellegű csodás megnyilvánulások elemzéséhez az ahhoz kötődő tudományterület kompetens szakérőjének kinevezése szükséges (§. 2).

⁵³ CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, Instr. *Sanctorum Mater* (17 mai. 2007): AAS 99 (2007) 465-517.

⁵⁴ Art. 6.

⁵⁵ Vö. BENEDICTUS XIV (PROSPERO LAMBERTINI), *De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione*, Parmae 1703 (repr. Prati 1839-1842), II. Cap. 39, n. 7.

ÖSSZEGZÉS

A fent bemutatott rövid áttekintés jól mutatja a csoda vizsgálatának meghatározó jelenlétét abban a korábbi egyszerű, majd később egyre pontosabban rögzített eljárásban, amelynek végeredményeként az illetékes egyházi hatóság, amely III. Sándor pápa óta személyesen a pápa, kinyilvánítja az Egyház megalapozott meggyőződését, hogy a szentség hírében elhunyt személy bizonyosan az üdvösségre jutott. Ennek a meggyőződésnek alapvető külső jele a mártíromság, vagy azok a csodás megnyilvánulások, amelyek alátámasztják, hogy a szent közbenjárása – Istennel való egyedi és kimagasló együttműködése – folytán, az isteni kegyelem sajátos jótéteményekben részesít egyeseket.

URL: <http://yerushaonline.com/?v=qv45dck24>